

Malec, Ireneusz

Droga życia Stanisława Elcesera

Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego 6, 236-237

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DROGA ŻYCIA STANISŁAWA ELCESERA

Wchodzę na podwórkę, gdzie wita mnie wysoki szczupły mężczyzna „po siedemdziesiątce” z nieodłączną laseczką. Witamy się serdecznie. Idziemy do domu – dużego nowego budynku, „takiego jak z miasta”. Siadamy przy stole w obszernym pokoju nowocześnie urządzonej z mnóstwem kwiatów i z licznymi książkami na regale. Rozpaczynam rozmowę z dobrze mi znanym człowiekiem, ale w jej trakcie okazuje się wielokrotnie, jak mało wiem o nim, chociaż urodziłem się w tej samej miejscowości co on, tylko o wiele lat później.

Z wielogodzinnej rozmowy wyłania się barwna przeszłość człowieka, jego droga życia, którą chciałbym pokrótce przedstawić.

Trudno pisać o człowieku, którego zna się od dziecka, o którym zna się dużo dobrych i złych opinii, chociaż tych dobrych jest zdecydowanie więcej. Jak oddać prawdę o życiu człowieka, który żyje i pracuje nadal, aby na kilku stronach ukazać całą jego przeszłość.

Stanisław Elceser – bo o nim to jest mowa – urodził się w Kalinowie k/Ostrowi Maz. 23 listopada 1916 r. jako syn sołtysa i gospodarza na 24-morgowym gospodarstwie. W 1931 r. kończy VII klasę Szkoły Powszechnej w Jasienicy¹ i podejmuje naukę w Szkole Rolniczej stopnia zawodowego w Mieszysławowie², którą kończy w 1935 r. Po 3 latach w listopadzie 1938 r. powołany do służby wojskowej w 5 Pułku Ułanów Zasławskich w Ostrołęce. W czasie wojny obronnej we wrześniu 1939 r. przechodzi szlak bojowy pułku, od którego odłączy się przypadkowo w nocy w Puszczy Białowieskiej. Bierze udział w walkach z bolszewikami w Grodnie. Później potyczki z cywilnymi bandami Białorusinów pod Skidlem i Ostryną. Przechodzi nad granicę litewską do Klewan i na wieść o jej zablokowaniu zapada decyzja o przedzieraniu się do domów, gdzie dociera w końcu września.

Jeszcze przed wojną stawia pierwsze kroki w pracy społecznej. W 1933 r. wstępuje do Straży Ogniowej w Kalinowie i „pod naciskiem” ojca do ZMW „Wici”. W 1937 r. pisze swój pierwszy pamiętnik, po wiadomości wyczytanej z pisma „Przysposobienie Rolnicze” o ogłoszeniu konkursu pt. „Opis mojego życia, prac, przemyśleń i dążeń”. Główną przyczyną podjęcia decyzji o pisaniu jest „chciwość książki”. Już w wojsku dowiaduje się o nagrodzie, którą stanowią 4 tomy książki Józefa Chałasińskiego „Młode pokolenie chłopów” a w niej zamieszczony pamiętnik Pana Elcesera.³

Po powrocie do domu po wydarzeniach września 1939 r. już po kilku tygodniach dostaje przez kolegów polecenie stawienia się do Malinowa⁴ na rozmowę z rotmistrzem Kazimierzem Draczyńskim, gdzie mianowany zostaje dowódcą placówki Służby Zwycięstwu Polsce w Jasienicy i podejmuje działalność konspiracyjną, przyjmując pseudonim „Kremer”⁵. W ciągu 1940 r. w swoich rodzinnych stronach, które znalazły się pod okupacją radziecką, prowadzi „typową” pracę konspiracyjną, która – jak sam mówi – przebiega bez żadnych większych wydarzeń. W grudniu tegoż roku został aresztowany wraz z ojem i jedną z dwóch sióstr przez NKWD pod zarzutem działalności kontrewolucyjnej. Siedzi w więzieniu w Białymstoku do 23 czerwca 1941 r., do bombardowania miasta przez Niemców – uwolniony przez konspirację białostocką. W czasie śledztwa wielokrotnie przesłuchiwany, wypytywany o kontakty i bity. Uwolniony z więzienia

wraca do domu i dalej działa w konspiracji, w której w sierpniu 1944 r. zostaje awansowany na ppor. czasu wojny⁶. Po wyzwoleniu do wiosny 1947 r. działa w strukturach podziemnych WIN. Od wiosny 1945 r. ścigany przez UB – ukrywa się u rodziny. Nie bierze udziału w wyborach do Sejmu Ustawodawczego, chociaż podobnie jak większość jego kolegów z konspiracji należy do PSL. W międzyczasie w 1944 r. żeni się i przejmuje od ojca gospodarstwo rolne.

Po amnestii nie jest prześladowany i koncentruje się na odbudowie gospodarstwa zniszczonego i zrabowanego w czasie wojny. Ponownie angażuje się w pracę społeczną. Już w 1947 r. zostaje członkiem Związku Uczestników Walki Zbrojnej a po utworzeniu ZBoWiDu jest jego członkiem.

W latach 60-tych wstępuje „z przekonania” do ZSL i w latach następnych jest prezesem koła w Kalinowie. Przez wiele kadencji pełni funkcję radnego w Gromadzkiej a następnie w Gminnej Radzie Narodowej w Kalinowie i Jasienicy. W latach 1978 – 1982 jest radnym Wojewódzkiej Rady Narodowej. W 1957 r. organizuje w Kalinowie Kółko Rolnicze i przez 7 następnych lat jest jego prezesem. W tym okresie jest również jednym z inicjatorów budowy w rodzinnej wsi Wiejskiego Domu Kultury.

Obecnie Stanisław Elceser jest na emeryturze. Ma 4 dzieci – dwie córki Marię i Lucynę oraz dwóch synów Tadeusza i Jana. Dwoje z dzieci Lucyna i najmłodszy Jan mieszkają i pracują w Kalinowie. Jan przejął gospodarstwo ojca w 1979 r., unowocześnił je i rozbudował, inwestując w hodowlę trzody chlewnej z planami budowy własnej masarni. Wszystkie dzieci pracują w zawodach związanych z rolnictwem i – czego ojciec żałuje najbardziej – niezbyt garna się do pracy społecznej

Pan Elceser pomimo podeszłego już wieku, śmierci żony i ciężkiej choroby, jaką przeszedł w ostatnich latach nadal pełni funkcje społeczne – działa w Związku Kombatan-tów, gdzie pełni funkcję wiceprezesa w Kole Gminnym w Ostrowi Maz. Bierze aktywny udział w zjazdach koleżeńskich byłych ułanów 5 Pułku w Ostrołęce. Pisze również liczne pamiętniki, wspomnienia i artykuły do różnych pism i na liczne konkursy o tematyce wspomnieniowej, z czego kilka zostało nagrodzonych⁷.

Czy jest to wiernie odtworzona droga życia tego człowieka? Czy można bezstronnie ocenić dorobek jego życia? To kilka z licznych wątpliwości przy ukazywaniu losów życiowych człowieka z siwym włosem na głowie, pochylonego pod brzemieniem ciężkiej choroby, lecz wciąż aktywnego. Przez większość swojego życia ten człowiek był i czasami jest nadal oceniany w różny sposób. Zdążył się już chyba przyzwyczaić do opinii odmiennej w swoim środowisku. Opinię tę zyskał własną działalnością, czynem, próbując zawsze coś zmienić i do czegoś dojść. Wytaczał po prostu własną drogę życia, często odmienną od innych i nie zawsze prostą, stąd różne opinie o nim.

PRZYPISY

¹ Jasienica Maz. – sąsiednia wieś Kalinowa w gminie Ostrow Maz.

² Miejscowość w byłym powiecie Kutno.

³ Józef Chałasiński – „Młode pokolenie chłopów” Warszawa 1938 r. Tom II, str. 411 – 462. Rozdział pt. „O własny światopogląd”.

⁴ Miejscowość w gminie Czerwin, woj. ostrołęckie.

⁵ Wybór pseudonimu nastąpił na podstawie wyboru jednej z postaci literackich.

⁶ Awans potwierdzony i zweryfikowany dopiero w 1989 r.

⁷ M.inn. tekst „Bliski nam uczyony” o prof. J. Chałasińskim. W: „Pół wieku pamiętnikarstwa”, W-wa 1971 r.